

**“YAĞMUR DUASI KİTABI”, (Haz.: M. Sabri KOZ), Kitabevi
Yayınları, İstanbul 2007**

Cafer ÖZDEMİR*

Küresel ısınmanın tüm dünyayı etkisi altına aldığı ve belirtilerinin belirgin bir şekilde ortaya çıktığı günümüzde, insanoğlunun suya olan gereksinimi ve bu gereksinimin karşılanma yolları gündemimizi yoğun bir şekilde meşgul etmeye başlamıştır. Neticeleri itibariyle dünya üzerinde yaşam koşullarını zorlaştıran, hatta bazı bölgelerde yaşamı imkânsız bir hale getiren susuzluk ve kuraklık; dünya dengelerini sarsmakta, alışık olunan yaşam koşullarını değiştirme konusunda insan faktörü başta olmak üzere tüm canlılar üzerinde itici bir güç olarak varlığını devam ettirmektedir. Kuraklığın insan yaşamını ne denli etkilediğine örnek olarak Orta Asya’dan diğer bölgelere yapılan büyük Türk göçlerini gösterebiliriz.

İlkçağ ve sonraki yüzyıllarda varlıklarını sürdüren medeniyetlerin suya yakın bölgelerde kurulduğu ve dünyayı etkilediği düşünülürse suyun önemi daha iyi anlaşılabilir olacaktır. Günümüzde bilimin ve modern teknolojinin dahi çaresiz kaldığı susuzluk ve kuraklık karşısında insanoğlu, eskiden olduğu gibi, çeşitli çareler aramış ve bir dizi uygulamalara da başvurmuştur. Bu yolların en önemlisi Türk kültüründe büyük bir yer tutan ve yüzyıllardan beri uygulanagelen *yağmur duası* geleneğidir. İslam öncesi Türk kültürünün çeşitli adet, inanışları ve İslamiyetin etkisiyle zengin bir içerik kazanan bu gelenek, atalarımızın önemseydiği ve geçerliliğine inandığı önemli bir kültür unsurudur. Geçerli diyoruz; bu geleneğin canlı şahidi olmuş kişilerin sevinç ve hayretle geleneğin icrasından hemen sonra bol miktarda yağmur yağdığını anlattıklarına şahit olacaksınız. Bunun ispatı olarak; Yağmur Duası Kitabı’nda yer alan ve Musa Duman’a ait “Yalman Dağı’nda Yağmur Duası” adlı yazının okunmasını tavsiye ediyoruz.

Ülkemizin değişik bölge ve yörelerinde farklı şekillerde icra edilerek bir zenginlik oluşturan bu geleneğin ve geleneğe ait uygulamaların bir araya getirilmesiyle oluşturulan “Yağmur Duası Kitabı”; konuyla ilgili derli toplu tek kaynak olma özelliğine sahiptir.

Yağmur Duası Kitabı’nın hazırlanması düşüncesi Kitabevi Yayınları sahibi Mehmet Varış’a aittir. Bu yüzden kitabın fikir babası olarak onu görebiliriz. Mehmet Varış bu fikrini kitabın editörlüğünü yapan M Sabri Koz’a açmış, o da olağanüstü gayretleri sonucunda beş ay gibi kısa bir süre içerisinde kitabı yayıma hazırlamıştır. Adı geçen eser Kitabevi Yayınları tarafından 2007 yılında İstanbul’da basılmıştır. Kitap 678 sayfadan oluşan oldukça hacimli bir çalışmadır. Altmış bir yazara ait altmış beş makale kitaba alınmıştır. Eseri okuduğumuzda

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi; Sosyal Bilimler Enstitüsü.

yazıların iki kategoriye ayrıldığını görürüz: Birinci grup yağmur duası ile ilgili daha önceden çeşitli yerlerde yayınlanan yazıları, ikinci grup ise kitabın hazırlanması sırasında ortaya konulan ve ilk defa yayınlanan yazıları ihtiva eder. Konuyla ilgili daha önce yayımlanan veya editöre gönderilen her yazının kitaba alınmadığı, amaca yönelik bir seçkinin yapıldığı gözden kaçmamaktadır.

Editör, yazdığı “Sunuş”tan sonra, kitaptaki yazıları içeriklerine göre üç bölüme ayırmış ve her bölüme yine içeriklerine uygun olarak başlıklar koymuştur:

Birinci bölüm, “Tarih-Coğrafya-Yedi İklim” adını taşımakta olup buradaki makalelerde daha çok yağmur duası geleneğinin teorisi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde hem İslami açıdan çeşitli bilgiler verilerek (üç makale) çeşitli değerlendirilmeler yapılmış, hem de İslamiyet öncesi Türk kültürü bağlamında yağmur duası geleneği anlatılmıştır. Ayrıca Türk destan geleneğinde de karşımıza çıkan “Yada Taşı” ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Böylece ikinci bölümde anlatılacak olan yağmur duası inanç ve ritüellerinin daha iyi anlaşılmasına zemin hazırlanmıştır. Bu bölümde Orhan Acıpayamalı’nın yazısı geniş bir yer tutmuştur. Bu yazıda Türkiye’deki yağmur duası geleneği ayrıntılı şekilde anlatılarak geleneğin psiko-sosyal metotla incelemesi yapılmıştır. Orhan Acıpayamalı konunun anlaşılması ve somutlaştırılması için sık sık sınıflandırmalar yapmıştır. Örneğin, yağmur dualarını önce ikiye ayırmış, daha sonra bunların alt maddelerini sıralamıştır:

I. Halk tarafından yapılan yağmur duaları: Dua, taş, hayvan, insan, bitki ve aygıt ile ilgili uygulamalar

II. Çocuklar tarafından yapılan yağmur duaları: Yapma bebekler, çocuklar ve hayvanlarla ilgili uygulamalar

İkinci bölüm, “Havaya/Yere açılmış Eller” adını taşımakta olup, bu bölümdeki makalelerde Anadolu’nun çeşitli yörelerinde yağmur duası geleneğinin icra safhaları inanışlarla beraber verilmeye çalışılmıştır. Anadolu’da Amasya, Karabük, Sinop, Samsun, Trabzon, Çorum, Tokat, Konya, Diyarbakır, Mersin, Adana, Tekirdağ, Kırşehir, Kırklareli, Ardahan, Manisa, Ağrı, Erzincan ve Nevşehir illerindeki yağmur dualarının anlatıldığını görüyoruz. Bu bölümde ayrıca Anadolu coğrafyası dışında kalan ve Türklerin yaşadığı bazı bölgelerde (Türkistan, Irak, Kosova, Kıbrıs) yağmur duası geleneğinin icrası da anlatılmıştır. Böylece Türk dünyasında geleneğin uygulanmasındaki benzerlik ve farklılıkların tespitine imkân tanınmıştır. Bu bölümde bazı halkbilimi uzmanlarının konunun farklı açılarını ele alan yazıları özellikle dikkatimizi çekmektedir. Örneğin, Erman Artun’un “Adana’da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin” ile “Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde ‘Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü” adlı iki makalesi, Metin Ekici’nin “Tire Yöresi Yağmur Duası Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme”, Nilgün Çıblak’ın “İçel’de Yağmur Yağdırma Törenleri”, Bekir Şişman’ın “Samsun Yöresinde ‘Yağmur Duası’ ile İlgili İnanç ve Ritüeller” adlı makaleleri bunlardan birkaçıdır. İlhan Başgöz’ün “Çömçe Gelin: Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Yayılması Üzerine Araştırma” adlı makalesi ise yağmur duası geleneği ile ilgili bilgiler vermesi dolayısıyla birinci bölüme alınmıştır

Üçüncü bölüm, “Edebiyat” adını taşımaktadır. Bu bölümde Niyazi Akıncıoğlu, Aydın Hatipoğlu ve Nesrin Özyaycı adlı şairlere ait yağmur duası ile ilgili üç şiir verilmiştir. Ayrıca bu bölümde Sezai Karakoç’un “Yağmur Duası” adlı şiirinin Ali Yıldız tarafından yapılan incelemesine yer verilmiştir. Bu incelemede metafizik ve geleneğin terkinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Şiirden aldığımız aşağıdaki bölüm bize bu konuda bir fikir verecektir:

“Yağmur duasına çıksaydık dostlar
Bulutlar yarılr, hava açardı.
Şimdi ne ihtimal, ne de imkan var
Göğe hükmetmekten kolay ne vardı,
Yağmur duasına çıksaydık dostlar”

Kitapta yer alan makaleler, yazarlarının soyadlarının alfabetik sırasına göre dizilmiştir.

İnanç ve ritüellerin iç içe geçtiği, edebi unsurların şiir halinde kendisini dile getirdiği, yöresel söyleyişlerin varlığını hissettirdiği yağmur duası törenleri ile ilgili merak ettiğiniz çoğu şeyi bu kitapta bulabilirsiniz. Türk kültürüne yaptıkları katkılarından dolayı makalelerin yazarlarına ayrı ayrı teşekkür eder; yazıları sistemli bir şekilde bir araya getirerek kitaplaştıran M. Sabri Koz’dan çalışmalarının devamını bekleriz.